

Så blev effekterna av giltighetsförlängningen!

Sedan 1 januari 2025 kan giltigheten för vissa tillstånd enligt miljöbalken förlängas upp till tre år. Bestämmelsen tar sikte på övergångsperioden när en täkt väntar på ett nytt tillstånd eller verksamheten är under avveckling. Möjligheten till förlängning med stöd av lag togs emot med öppna armar inom täktbranschen. Advokaterna Carolin Hammar och Sofia Löwe vid Advokatfirman Delphi har nu utvärderat hur giltighetsförlängningen tillämpats i praktiken.

TILLSTÅND TILL TÄKT är en av få verksamhetstyper där tidsbegränsning är huvudregeln. Innan giltighetsförlängningar infördes i lag uppstod inte sällan en juridiskt besvärlig situation för verksamhetsutövaren när tillståndsprövningsprocessen för ett nytt tillstånd drog ut på tiden samtidigt som grundtillståndet hann löpa ut. I praktiken riskerades produktionsstopp under pågående tillståndsprövning. Även om en förlängning tidigare var möjlig med stöd av rättspraxis var osäkerheten stor, inte minst då det var oklart vilka förutsättningar som krävdes för att beviljas en förlängning.

Som ett resultat av regeringens arbete med att effektivisera miljöprocessen infördes en lagstadgad möjlighet till en så kallad *giltighetsförlängning*. Den nya bestämmelsen uppmärksammades i STEN nummer 4 år 2024, i artikeln *Möjligt tidsförlänga täktstillstånd med ny bestämmelse*, precis innan bestämmelsen trädde i kraft. Nu har giltighetsförlängningarna blivit realitet och vi ska därför titta närmare på effekterna med fokus riktat mot täktbranschen.

Giltighetsförlängningar kan undvika onödiga driftstopp

I lagtexten, 24 kap. 14 a § miljöbalken, anges att tillståndsinnehavaren kan ansöka om förlängning av ett gällande tillstånd till miljöfarlig verksamhet och/eller vattenverksamhet samt ett så kallat Natura 2000-tillstånd. Förlängningen kan göras upp till tre år utöver den tidsbegränsning som annars hade gällt för verksamheten. Tillståndsprövningen för en giltighetsförlängning är begränsad till att endast

Positiva signaler. En genomgång av behandlade ärenden sedan miljöbalken ändrades visar att många ansökningar om förlängt tillstånd beviljats och att prövningen blivit mer flexibel och mindre omfattande.

ändra *tillståndstiden* samt anpassa villkor med tidsgränser. Det är inte möjligt att ändra någon del i det befintliga tillståndet som inte har ett direkt samband med giltighetstiden. En annan viktig aspekt är att förlängningen ska vara *lämplig* med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Med förlängningarna kan kostsamma driftstopp undvikas i exempelvis en täkt där brytbart material finns kvar. Grundtillståndet måste vara gällande vid tidpunkten för ansökan och man kan inte återuppväcka ett redan utgången

tillstånd. Underlaget till ansökan kan utgöras av tidigare miljökonsekvensbeskrivning och miljörapporter, men förändringar i omgivningen under tillståndstiden kan också behöva beskrivas. Bestämmelsen ska ses som ett verktyg för att uppnå en flexibel och mindre omfattande miljöprövningsprocess för tidsbegränsade verksamheter, särskilt täkter.

Processuella oklarheter på väg att ändras

Med giltighetsförlängningar infördes en ny prövningsform med viss ottydlig-

het avseende vilken myndighet som ska pröva ansökan. I propositionen pekas mark- och miljödomstol ut som prövningsinstans. Tåkttillstånd utan vattenverksamhet har dock som huvudregel utfärdats av miljöprövningsdelegation (länsstyrelsen). I likhet med en ansökan om villkorsändring eller ändringstillstånd vore det därför naturligt att vända sig till den myndighet som meddelat tillståndet, miljöprövningsdelegationen, men så tydligt har inte lagtexten utformats. Även om majoriteten av giltighetsförlängningarna har hamnat hos miljöprövningsdelegationen – som sedan prövat ansökan fullt ut – finns det olyckliga exempel på när sökanden fått sin ansökan avvisad efter att ha vänt sig till "fel" myndighet. I april 2026 lämnade regeringen ett lagförslag som klargör att ansökan ska prövas av den tillståndsgivande myndigheten, det vill säga i den ordning som vi ser som processuellt logisk. Om riksdagen röstar igenom förslaget kan lagändringen vara på plats i september 2026.

Täkter vanligast bland förlängningar

Vid vår genomgång av tillgängliga avgöranden kan det konstateras att täkter dominerar bland de verksamheter som ansökt om förlängning, även om andra former av miljöfarlig verksamhet såsom avfallsanläggningar, sågverk och vindkraftverk förekommer. I ärenden som rör

täkter visar utfallet att ansökningarna som regel beviljas och att giltighetstiden utökas med tre år. Bland de avslag som meddelats har grunderna varit av skiftande karaktär.

Avslag har i vissa fall meddelats för naturgrustäkt, för vilken särskilda tillåtlighetsregler gäller, på den grunden att miljöprövningsdelegationen funnit att en förlängning inte är lämplig med hänsyn till grundvattenskydd eller att naturgruset går att ersätta med annat material. Det är däremot inte självklart hur den särskilda tillåtlighetsregeln ska tillämpas. Regeringen har nämligen inte gjort någon åtskillnad mellan vilka täkter som ska eller inte ska kunna förlängas, utan snarare fokuserat på att förlängning kan vara aktuell om det finns brytbart material kvar inom tillståndsramen. Lagstiftaren har således lämnat ett tolkningsutrymme när det gäller olika former av täkter och deras lämplighet för förlängning.

I andra fall har det visat sig att förarbetsuttalandena gett myndigheter ett snävt utrymme för tolkning. Det gäller inte minst när artskyddet aktualiseras. Som ovan nämnt ska verksamheten bedrivas i motsvarande omfattning under förlängningen – endast villkor eller delar av tillståndet som har bäring på giltighetstiden får justeras. Det kan emellertid krävas anpassning för en skyddad art som visat sig trivas inom

verksamhetsområdet, exempelvis i sedimentationsdammar, klippphyllor eller materialhögar. En sådan hantering kan ske mer eller mindre formlost i samråd med tillsynsmyndigheten. Det har visat sig svårbedömt om en anpassning för skyddade arter ska betraktas som krav på miljöskyddsrelaterat villkor, vilket inte ryms inom ramen för en prövning av giltighetsförlängning. Detta trots att täktverksamheten i sig kan främja artens livsmiljö. Här återstår att se om Mark- och miljööverdomstolen kan klargöra bedömningsutrymmet i en situation som inte behandlats i förarbetena.

Reflektioner om giltighetsförlängning

Täkter utgör typexemplet för verksamheter som kan vara i behov av en giltighetsförlängning. Det är tydligt i vår genomgång att så också har blivit fallet. Det är glädjande att se att många ansökningar beviljas och att prövningen förefaller vara flexibel och mindre omfattande. Samtidigt blir det alltmer framträdande att förarbetsuttalandena inte riktigt räcker hela vägen fram. Det återstår att högsta instans ger vägledning i fråga om hur lagtexten ska tolkas i de mer svårbedömda situationerna. I takt med att myndigheterna får fler avgöranden att förhålla sig till kommer vi i framtiden kunna förvänta oss en mer enhetlig nationell tillämpning av giltighetsförlängningen. ■

TRYGG
KYRKOGRÅRDS
KONSERVATORN AB

**SVERIGES FRÄMSTA
EXPERT PÅ RENOVERING
AV STENMURAR**

**Andreas Sundbom, 0702863559
andreas@tryggsten.se
WWW.TRYGGSTEN.SE**